

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOSOFIE**

***Operele de artă în spațiul public: mandatate sau în
ilegalitate***

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Aurel Teodor Codoban

Student doctorand:

Voica Pușcașiu

2016

CUPRINS

Lista imaginilor.....	3
Introducere.....	4
Capitolul I – Probleme ale spațiului public: Decidenții și arta.....	15
1. <i>O arenă dezbătută</i>	20
2. <i>Reglementări trecute, modalități curente, și posibilități viitoare</i>	26
3. <i>Cerând “dreptul la oraș” prin artă</i>	35
4. <i>Considerații finale</i>	43
Capitolul II – Probleme ale artei publice: Sculptura mandatată.....	45
1. <i>Sculptura în câmpul public</i>	49
2. <i>Nemandatate dar totuși legale</i>	53
3. <i>Cel bun, cel plicticos și cel urât</i>	57
4. <i>Soluții creionate</i>	68
5. <i>Considerații finale</i>	72
Capitolul III – Probleme ale practicilor ilicite: Artă ilegală.....	74
1. <i>Performance Art în spațiul public</i>	76
2. <i>Graffiti versus Street Art</i>	80
a. <i>Graffiti și vandalism</i>	83
b. <i>Street Art și cultură vizuală urbană</i>	89
c. <i>Implicații</i>	93
3. <i>Commodificare. Artificare. Gentrificare?</i>	94
a. <i>Step 1 – Artificare</i>	96
b. <i>Step 2 – Commodificare</i>	99
c. <i>Step 3 – Gentrificare?</i>	103
d. <i>Epilog</i>	107
4. <i>Considerații finale</i>	108
Concluzie.....	112
Bibliografie.....	118

CUVINTE-CHEIE

Arta, spațiul public, sculptură, Street Art, Graffiti, Performance Art, dreptul la oraș, democrație, artificiozitate, gentrificare, comodificare, artă ilegală, memoriale, al treilea spațiu, diversitate, excludere, artă interactivă, estetică populară, rolul artei, autorități decizionale.

SINTEZA TEZEI

Problematika foarte specifică a artei din spațiul public este demnă de luat în considerare datorită faptului că atinge un număr mult mai mare de oameni. Totodată este la rândul ei afectată de opiniile și deciziile altor tipuri de indivizi care nu au putere de a influența arta în general. Prin urmare, arta din spațiul public poate fi considerată ca aparținând unei categorii distincte din cauza faptului că i se aplică reguli diferite și deci trebuie formulate teorii noi. Arta din spații publice poate avea totodată și alte consecințe față de cea din muzee, galerii și colecții private. Nu doar că atinge și este posibil să influențeze un număr mai mare de oameni, dar de asemenea are abilitatea de a chestiona în ce fel este utilizat spațiul public și de către cine. Aceste potențiale dificultăți ne duc mai departe de melegurile artei propriu-zise și ajung la aspecte mai fundamentale ale societății astfel încât putem considera aceste instanțe specifice ca fiind simptomatice pentru starea actuală a societății. În acest caz găsirea unui răspuns la problemele artei din spațiul public, poate oferi inclusiv o îmbunătățire asupra zonelor mai sensibile. Cu toate că pare utopic, este totuși plauzibil că o mai bună înțelegere a ce anume funcționează mai bine în ceea ce privește arta din spațiul public poate să ducă la o mai bună înțelegere asupra nevoilor și dorințelor societății, ceea ce este un scop notabil.

Există într-adevăr literatură amplă în ceea ce privește arta în spațiul public, mai ales în anii care au urmat trecerii de la paradigma modernistă la cea postmodernă. Aceste studii navighează schimbările suferite de artă de la monumentele memoriale la cele minimaliste și ulterior la cele *site-specific* și în cele din urmă la cele mai inclusive și participatorii care sunt mai potrivite pentru astfel de medii. Cu toate acestea, deși modelele au fost identificate și analizate nu s-a ajuns la un consens din pricina variațiilor în acțiunile autorităților decizionale. Probabil de aceea există și o reală lipsă de studii în ceea ce privește operele de artă necomandate de către autorități, dar care se desfășoară totuși într-un cadru legal, majoritatea fiind cadouri oferite de artiști și sunt finanțate de către aceștia.

Un aspect cu totul diferit este constituit de acele lucrări de artă nesancționate ce se regăsesc în spațiul public. Nu doar că nu sunt comisionate, ci adesea nu au nici permisiune fiind deci ilegale. Acestea sunt împărțite la rândul lor în mai multe categorii: Performance Art, Street Art și Graffiti. Notorietatea celor două din urmă a fost ajutată de creșterea majoră a utilizării Internetului. În această epocă a diseminării instantanee a imaginilor, atât Graffiti cât și Street Art au ajuns la audiențe nesperate. În același timp existența lor de scurtă durată pe străzi este combătută de prezența lor permanentă pe site-urile de Internet în arhive dedicate. Spre deosebire de practicile comune, pe parcursul acestui studiu, se va face o distincție terminologică clară între Graffiti și Street Art, fiind important pentru felul în care sunt percepute de către public. În ciuda faptului că există interes școlastic în creștere pentru aceste practici artistice, nu au fost totuși niciodată corelate cu conceptul lui Henri Lefebvre despre „dreptul la oraș”. Acesta va fi unul dintre punctele centrale ale întregii teze precum și noutatea propusă de aceasta deoarece se va argumenta că Graffiti și Street Art sunt expresii elocvente ale cerinței de „dreptul la oraș” care stau să provoace actualul *status quo*.

Cu toate că spațiul public este considerat de mult ca fiind unul democratic unde oameni diferiți se așteaptă să convergă, însă exact această diferență care poate să provoace o schismă între ideologia spațiului public și realitățile sociale ale practicilor din aceste spații. În realitate opusul este valabil și spațiul public s-a remarcat dintotdeauna prin exclusivism chiar încă de la agora greacă, spațiul democratic *par excellence*, unde doar bărbații liberi erau considerați cetățeni. Această perspectivă conduce spre o îndepărtare de la conceptul teoretizat de Jürgen Habermas al sferei publice spre unul mai pragmatic al spațiului public ca un loc real și problematic. Ca și până acum cel de-al doilea termen va fi utilizat pe parcursul întregii teze conștient de implicațiile sale. În plus cercetarea va trage concluzii din zone specifice Istoriei și teoriei Artei, mai ales în ceea ce privește analiza unor opere de artă sau operațiuni. Discursul va fi centrat pe dimensiunea sociologică după formularea lui Lefebvre, dar se va ține cont și de aspecte de estetică. Teoria esteticii populare dezvoltată de Pierre Bourdieu va juca un rol crucial în a determina dacă asta este sau nu o posibilă explicație pentru succesul operelor de artă în spațiul public, sau lipsa acestuia.

Premisele pe care se bazează acest studiu au de a face cu observația că uneori lucrările de artă comisionate nu sunt atât de bine primite de către audiență, în timp ce, într-un aparent paradox cele ilegale sunt mult mai iubite și devin uneori chiar emblematice. Motivul pentru asta poate fi faptul că lucrările comisionate sunt arareori alese de viitorul public ci mai degrabă sunt forțate asupra acestora. De asemenea un alt motiv ar putea fi faptul că aceste piese urmăresc principiile artei instituționale, neluând în seamă că publicul nu este în general

format din oameni care frecventează muzee. Acest lucru alienează audiența, care duce în cel mai bun caz la ignorarea operelor de artă. Cu toate acestea, au existat și situații în care publicul a fost atât de ultrariat de prezența unor lucrări ceea ce desemnează un eșec atât din partea lucrărilor în sine cât și procesului de selectare. Se prea poate că elitismul unora dintre lucrări care au fost laudate de către critici și alți membrii ai lumii artei sunt nepotrivite pentru spațiul public deoarece tind spre ermetism. Pe de altă parte sunt lucrările de Street Art care reușesc să adune fani ceea ce ar putea duce la legalizarea acestei forme de artă. Street Art este mult mai inclusivă și mesajul este livrat mult mai clar și accesibil tuturor celor cu care intră în contact. În mod surprinzător acest argument este susținut de reacția publicului la Graffiti. Acesta nu este nici pe departe atât de popular ca Street Art ci din contră este adesea considerat o delicvență, ceea ce poate fi explicat de propria sa estetică închisă accesibilă doar cunoscătorilor. La rândul lui acesta reușește să alieneze masele care nu îl înțeleg în același sens în care o face arta conceptuală ceea ce poate sta la rădăcina tuturor problemelor sale de acceptare.

Acestea fiind spuse, teza centrală a disertației dorește să clarifice metodele pe care arta din spațiul public ar trebui să le utilizeze pentru a fi acceptată de către public, dar în același timp să evite decăderea inevitabilă în momentul în care țintești spre a face pe plac tuturor. Acest risc poate fi evitat după cum vom vedea urmărind anumite strategii. Un alt scop al studiului este concentrate pe faptul că formele mai noi de artă din spațiul public ar trebui să devină mai acceptate pentru ca într-adevăr acest spațiu să fie liber și disponibil pentru toți indivizii în mod egal. Rezultatele așteptate vor avea în vedere opțiunile artiștilor atunci când lucrează în spațiul public. În cele din urmă, teza va constitui un ghid teoretic de cum să faci, respectiv să nu faci în ceea ce privește nu doar lucrările de artă ci și luarea de decizii în spațiul public. Găsirea unei soluții practice are posibilitatea să stopeze privatizarea acestui spațiu, un model care este în momentul de față în plină dezvoltare.

Conceptul lui Lefebvre, „dreptul la oraș”, va constitui un punct central pe măsură ce acesta va fi analizat din punctul de vedere al practicilor artistice considerate ilegale precum Graffiti și Street Art, simultan observându-se și politicile utilizate în comisionarea lucrărilor de artă din spațiul public. În ciuda faptului că „dreptul la oraș” a devenit în timp o sintagma arhicunoscută care scuză sau explică diferite tipuri de manifestații, aceasta nu a fost până acum conectată cu aceste practici artistice și consider că acest lucru trebuie îndreptat, având în vedere faptul că multe dintre aceste acțiuni se constituie întocmai pe teoria propusă de sociologul francez. Teza va căuta să răspundă la întrebarea „cine are cu adevărat dreptul de a decide ce lucrări sunt acceptate în spațiul public?”, respectiv chiar să ofere eventuale soluții

care ar avea posibilitatea de a îmbunătății situația actuală, spre binele participanților la viața publică.

Capitolul al doilea va fi dedicat sculpturilor comisionate și se va axa pe modul în care artiștii consacrați și lucrările lor, funcționează în spațiul public. Specificul acestor spații crează un context cu totul diferit de acela al muzeului sau al galeriei și prin urmare nu toți artiștii reușesc sau își doresc să realizeze lucrări potrivite pentru publicul mult lărgit. Pentru a exprima mai bine aceste situații, mai multe exemple au fost luate în considerare din punctul de vedere al reacției privitorilor: de la scandalul provocat de lucrarea *Tilted Arc* a lui Richard Serra, la mult iubitele opere ale lui Anish Kapoor, până la cele ale lui Antony Gormley și Damien Hirst, vom încerca să înțelegem reacțiile ce variază de la indiferență la furie. Particularitățile artei din spațiul public trebuie să fie observate și acceptate pentru a avea o mai bună înțelegere asupra așteptărilor tuturor celor implicați în acest proces. Acest lucru este important mai ales pentru profesioniștii din domeniul artistic ce tind să nu realizeze faptul că succesul unei opere de artă în acest spațiu nu este nicidecum determinat de membrii lumii artei, fie ei alți artiști, curatori sau critici și nici reputația sau opera artistului în sine nu are relevanță prea mare. Fără a înclina spre o abordare populistă, au fost prezentate și analizate posibile soluții pentru controversele caracteristice artei din spațiul public, pentru a încerca identificarea celei mai fezabile, care ar putea să ajute la avansarea acestui domeniu artistic.

Cel de-al treilea capitol urmează să analizeze practicile ilicite și mai ales va încerca să arate importanța utilizării unei terminologii potrivite atunci când este vorba despre Graffiti sau Street Art. Datorită faptului că pentru unii cercetători această diferență este irelevantă pentru metodologia pe care o urmăresc, nu pare a fi un real consens în ceea ce privește utilizarea acestor termeni, uzul lor fiind interschimbabil chiar și în interiorul comunității artistice. Cu toate acestea, studiile preocupate de istoria acestor practici fac o distincție terminologică clară și chiar faptul că există doi termeni ne poate face să concluzionăm că Street Art a devenit ceva ce Graffiti-ul nu este. Diferențele sunt substanțiale și la mai multe nivele, și sunt cu precădere importante pentru acest studiu datorită faptului că pot explica felul în care cele două manifestări sunt percepute de către public.

În cele din urmă, scopul cel mai important pe care îl vizează această cercetare este nu doar acela de a oferi o nouă perspectivă filosofică și sociologică asupra practicilor artistice ilegale, ci și să aducă îmbunătățiri în ceea ce privește politicile spațiului public. În ciuda discursurilor care tind spre includere și coeziune socială, realitățile din sfera publică sunt diferite, mergând mereu spre segregacionism. Prin urmare, teza propune pe tot parcursul ei, o

abordare îndreptată spre educație, atât artistică cât și civică, fiind singura soluție sustenabilă pentru problemele și paradoxurile întâlnite în spațiul public.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

AKKAR, Z. Muge (2005): Questioning the “Publicness” of Public Spaces in Postindustrial Cities. *Traditional Dwellings and Settlements Review*, Vol. 16, No. 2, 75-91.

ANON. (2007): Buy Banksy’s mural and get free house attached, *Reuters*, 7 February. Available from: <http://www.reuters.com/article/us-arts-mural-idUSL0739817620070207>.

[Viewed 31 December 2015].

ARLANDIS, Fanny (2013): *The Perverse Effect of Street Art on Neighborhood Gentrification*. Available from: <http://www.worldcrunch.com/culture-society/the-perverse-effect-of-street-art-on-neighborhood-gentrification/c3s10800/>. [Viewed 31 December 2015].

BELINA, Bernd (2011): Ending Public Space as We Know It. *Social Justice*, Vol. 38 No. 123-124 *Policing the Crisis – Policing in Crisis*, 13-27.

BENNETT, Catherine (2012): Damien Hirst has brought public art to a new low. *The Guardian*, 21 October. Available from: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/oct/21/damien-hirst-ilfracombe-public-sculpture>. [Viewed 4 April 2016].

BIESTA, Gert (2012): Becoming public: public pedagogy, citizenship and the public sphere. *Social and Cultural Geography*, Vol. 13, No. 7, 683-697.

BLAIN, Cicely-Belle (2014): Public Art: Understanding Students’ Desires for Campus Aesthetics. *The Talon*, 22 October. Available from: <http://thetalon.ca/public-art-understanding-students-desires-for-campus-aesthetics-2/>. [Viewed 31 December 2015].

BLUM, Andrea, CONWILL, Houston, JOHANSON, Patricia, KOZLOFF, Joyce, SONFIST, Alan, SUGARMAN, George, TACHA, Athena, WEBBER, John, and ZIMMERMAN, Elyn (1989): From the Other Side: Public Artists on Public Art. *Art Journal*, Vol. 48, No. 4, 336-346.

BODNAR, Judith, 2013. What’s Left of the Right to the City?. In: SHERMAN, Daniel J.,

BOURDIEU, Pierre (1980): The aristocracy of culture. NICE, Richard (trans.): *Media*,

BRENSON, Michael (1985): Art View; The Case in Favor of a Controversial Sculpture. *The New York Times*, 19 May. Available from: <http://www.nytimes.com/1985/05/19/arts/art-view-the-case-in-favor-of-a-controversial-sculpture.html?pagewanted=all>. [Viewed 9 April 2016].

- CHARLESWORTH, J.J. (2009): Public defender: is Antony Gormley a people pleaser?. *Art CHD* (2013): Notes on the Commodification of Street Art. *Art Monthly Australia*, No. 263, 42-44.
- COOPER, Ashton (2011): The Wild and Woolly World of Yarn Bombing, Street Art's Soft Sensation. *Boulin ArtInfo*. Available from: <http://www.blouinartinfo.com/news/story/37853/the-wild-and-woolly-world-of-yarn-bombing-street-arts-soft-sensation/>. [Viewed 9 April 2016].
- CORDES, Joseph J. and GOLDFARB, Robert S. (2007): Decreasing the "Bad" for Mixed Public Goods and Bads: The Case of Public Sculpture. *Eastern Economic Journal*, Vol. 33, No. 2, 159-176.
- CRIMP, Douglas (1981): Richard Serra: Sculpture Exceeded. *October*, Vol. 18, 67-78. *Culture and Society*, Vol. 2, 225-254.
- DE CERTEAU, Michel (1997): *The Practice of Everyday Life*. RENDALL, Steven (trans.): Berkley and Los Angeles: University of California Press.
- DENOTTO, Michael (2014): Street Art&Graffiti: Resources for online study. *College and Research Libraries News*, Vol. 75, No. 4, 208-211. Available from: <http://crln.acrl.org/content/75/4/208.full>. [Viewed 10 June 2016].
- DEUTSCHE, Rosalyn (1992): Art and Public Space: Questions of Democracy. *Social Text*, No. 33, 34-53.
- DEWEY, John. (1954): *The Public and Its Problems*. Chicago: The Swallow Press.
- DOS, Erika (1992): Raising Community Consciousness with Public Art: Contrasting Projects by Judy Baca and Andrew Leicester. *American Art*, Vol. 6, No. 1, 62-81.
- ELLIS-PETERSEN, Hannah (2015): Banksy's new artwork criticizes use of teargas in Calais refugee camp. *The Guardian*, 24 January. Available from: <http://www.theguardian.com/artanddesign/2016/jan/24/banksy-uses-new-artwork-to-criticise-use-of-teargas-in-calais-refugee-camp>. [Viewed 9 April 2016].
- ELSEN, Albert (1989): What We Have Learned about Modern Public Sculpture: Ten Proposals. *Art Journal*, Vol. 48, No. 4, 291-297.
- EUROPEAN SPACE AGENCY (2015): *Space Invader Schematic*. Available from: http://www.esa.int/spaceinimages/Images/2015/10/Space_Invader_schematic. [Viewed 6 June 2016].
- FAIN, Stephen M. (2004): The Construction of Public Space. *Counterpoints*, Vol. 263, Pedagogy of Place: Seeing Space as Cultural Education, 9-33.
- FOSTER, Hal (1987): *Discussions in Contemporary Culture*. Seattle: Bay Press.

- GREENE, Maxine (1982): Public Education and the Public Space. *Educational Research*, Vol. 11, No. 6, 4-9.
- HABERMAS, Jürgen (1989): *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: MIT Press.
- HOROWITZ, Gregg M. (1996): Public Art/Public Space: The Spectacle of the 'Tilted Arc' Controversy. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, Vol. 54, No.1, 8-14.
- HOWARD-GRIFFIN, Richard (2012): The Olympics Miss: Why Street Art Should Be Embraced Not Snubbed, *CNN*, 3 August. Available from: <http://edition.cnn.com/2012/08/03/opinion/olympics-street-art/>. [Viewed 31 December 2015].
- HUGHES, Robert (1985): The Trials of 'Tilted Arc'. An unpopular work dramatizes the plight of public sculpture. *Time*, Issue 22.
- IRVINE, Martin (2011): The Work on the Street: Street Art and Visual Culture, In: SANDYWELL, Barry and HEYWOOD, Ian (eds.): *The Handbook of Visual Culture*. London: Palgrave Macmillan, 235-278. Available from: <http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/articles/Irvine-WorkontheStreet-1.pdf>. [Viewed 31 December 2015].
- KOÇAN, Gürcan (2008): Models of Public Sphere in Political Philosophy. *Eurosphere: Working Paper Series*, No. 2, 1-30.
- KRAUSS, Rosalind (1979): Sculpture in the Expanded Field. *October*, Vol. 8, 30-44.
- KUMAR, Krishan and MAKAROVA, Ekaterina (2008): The Portable Home: Domestication of Public Space". *Sociological Theory*, Vol. 26, No. 4, 324-343.
- KWON, Miwon (1997): One place after the other: Notes on Site-Specificity. *October*, Vol. 88, 38-49.
- LACHAPELLE, Richard (2003): Controversies about Public Contemporary Art: An Opportunity for Studying Viewer's Responses. *Canadian Review of Art Education*, Vol. 30, No. 2, 96-115.
- LACY, Suzanne (1995): Cultural Pilgrimages and Metaphoric Journeys. In: LACY, Suzanne (ed.): *Mapping the Terrain: New Genre Public Art*. Seattle: Bay Press, 19-49.
- LEFEBVRE, Henri (1991): *Critique of Everyday Life, Vol. I Introduction*. MOORE, John (trans.): London and New York: Verso.
- LEFEBVRE, Henri (2000): *Writings on Cities*. KOFMAN, Eleonore and LEBAS, Elizabeth (trans. eds.): Oxford: Blackwell Publishings.
- LEFEBVRE, Henri (2002): *Critique of Everyday Life, Vol. II: Foundations for a Sociology of the Everyday*. MOORE, John (trans.): London and New York: Verso.

- LEFEBVRE, Henri (2002): *Everyday Life in the Modern World*. RABINOVITCH, Sascha (trans.): London and New York: Continuum.
- LEFEBVRE, Henri (2003): *The Urban Revolution*. BONONNO, Robert (trans.): Minneapolis: University of Minnesota Press.
- LEFEBVRE, Henri (2007): *Production of Space*. NICHOLSON-SMITH, Donald (trans.): Oxford: Blackwell Publishing.
- MANCO, Tristan (2005): *Street Logos™*. London and New York: Thames&Hudson.
- MANCO, Tristan (2011): The Fundamentals of Street Art. *Huck Magazine*, No. 30, 100-102. Available from: <http://issuu.com/huckmagazine/docs/huck30?mode=window&printButtonEnabled=false&backgroundcolor=%23222222>. [Viewed 31 December 2015].
- MASILAMANI, Rachel (2008): Documenting illegal art: Collaborative software, online environments and New York City's 1970s and 1980s Graffiti Art movement. *Art Documentation*, Vol. 27, No. 2, 4-14.
- MEHTA, Vikas and BOSSON, Jennifer K. (2009): Third Place and the Social Life of Streets. *Environment and Behavior*, Vol. XX, No. X, 1-27.
- MITCHELL, Don (1995): The End of Public Space? People's Park Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 85, No. 1, 108-133.
- MITCHELL, Don (2014): To Go Again to Hyde Park: Public Space, Rights and Social Justice". In: GIESEKING, Jen Jack, MANGOLD, William, KATZ, Cindi, LOW, Setha, and SEAGERT, Susan (eds.): *The People, Place, and Space Reader*. New York: Routledge, 192-196.
- SENO, Ethel (ed.) (2010): *Trespass! A History of Uncommissioned Urban Art*. Köln: Taschen.
- PONZINI, Davide (2013): Despite the Absence of the Public Sphere: How Common Goods Can Generate Opportunities for the Design of Public Spaces. In: SERRELI, Silvia (ed.): *City Project and Public Space*, Vol. 14 of Urban Landscape Perspectives. New York: Springer.
- PRIATELY OWNED PUBLIC SPACE IN NEW YORK CITY (2015): *Official website*. Available from: <http://apops.mas.org/>. [Viewed 10 June 2016].
- REICHL, Alexander (2016): The High Line and the ideal of democratic public space. *Urban Geography*, 1-22. *Review*, No. 34, 100-105.

- RIGGLE, Nicholas A. (2010): Street Art: The transfiguration of the commonplaces, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, Vol. 68, No. 3, 243-257.
- SENIE, Harriet (2002): *The 'Tilted Arc' Controversy*. University of Minnesota Press. Minneapolis.
- SENIE, Harriet (2007): The Controversy that Wouldn't Die: 'Tilted Arc' and the Triumph of the Spectacle", *Sculpture*, Vol. 26, No.7, 10-11.
- SENIE, Harriet and WEBSTER, Sally (1989): Critical Issues in Public Art. Editors' Statement. *Art Journal*, Vol. 48, No. 4, 287-290.
- SERRA, Richard (1991): Art and Censorship. *Critical Inquiry*, Vol. 17, No.3, 574-581.
- SHAPIRO, Roberta and HEINICH, Nathalie (2012): When is Artification?. *Contemporary Aesthetics Journal*, No. 4. Available from: <http://www.contempaesthetics.org/newvolume/pages/article.php?articleID=639>. [Viewed 29 December 2015].
- SLOTERDIJK, Peter (2011): *Spheres, Vol. 1: Bubbles. Microspherology*. HOBAN, Wieland (trans.): Los Angeles: Semiotext(e).
- SLOTERDIJK, Peter (2014): *Spheres, Vol 2: Globes. Macrospherology*. HOBAN, Wieland (trans.): South Pasadena: Semiotext(e).
- SMEDLEY, Tim (2013): Banksy, Gormley or Hirst: is public art good for the nation's wellbeing?. *The Guardian*, 28 February. Available from: <http://www.theguardian.com/sustainable-business/banksy-gormley-hirst-public-art-wellbeing>. [Viewed 9 April 2016].
- Style Wars* [TV Movie] (1983): CHALFANT, Henry, HABIB, Linda, and SILVER, Tony (prods.), SILVER, Tony (dir.). United States of America: Public Art Films.
- The Gates* [Documentary] (2007): FERRERA, Antonio and RYAN, Maureen A. (prods.), FERRERA, Antonio and MAYSLES, Albert (dir.). United States of America: 20th Television.
- THOMPSON, Margo (2009): *American Graffiti*. New York: Parkstone Press International.
- TRAJTENBERG, Graciela (2014): The intricacies of Street Art learning: A sociological explanation. In: ZEMBYLAS, Tasos (ed.): *Artistic Practices: Social interactions and cultural dynamics*. Abingdon: Tylor & Frances Books, 166-179.
- VISCONTI, Luca, SHERRY, John F., BORGHINI, Stefania, and ANDERSON, Laurel (2010): Street Art, sweet art? reclaiming the "public" in public place. *Journal of Consumer Research*, Vol. 37, No. 3, 511-529.

WACŁAWEK, Anna (2011): *Graffiti and Street Art*. London and New York:
Thames&Hudson.